ISSN 2518-1483 (Online), ISSN 2224-5227 (Print)

2022 • 1

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

БАЯНДАМАЛАРЫ

ДОКЛАДЫ национальной академии наук республики казахстан

REPORTS of the national academy of sciences of the republic of kazakhstan

PUBLISHED SINCE JANUARY 1944

ALMATY, NAS RK

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

БАЯНДАМАЛАРЫ

Бас редактор:

ЖҰРЫНОВ Мұрат Жұрынұлы, химия ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының президенті, АҚ «Д.В. Сокольский атындағы отын, катализ және электрохимия институтының» бас директоры (Алматы, Қазақстан) H = 4

Редакция алқасы:

БЕНБЕРИН Валерий Васильевич (бас редактордың орынбасары), медицина ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президенті Іс Басқармасы Медициналық орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) H = 11

РАМАНҚҰЛОВ Ерлан Мирхайдарұлы (бас редактордың орынбасары), профессор, ҚР ҰҒА корреспондентмүшесі, Ph.D биохимия және молекулалық генетика саласы бойынша Ұлттық биотехнология орталығының бас директоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) H = 23

ӘДЕКЕНОВ Серғазы Мыңжасарұлы, химия ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, «Фитохимия» халықаралық ғылыми-өндірістік холдингінің директоры (Қарағанды, Қазақстан) H = 11

САНГ-СУ Квак, Ph.D (биохимия, агрохимия), профессор, Корей биоғылым және биотехнология ғылымизерттеу институты (KRIBB), өсімдіктердің инженерлік жүйелері ғылыми-зерттеу орталығының бас ғылыми қызметкері (Дэчон, Корея) H = 34

БЕРСІМБАЕВ Рахметқажы Ескендірұлы, биология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Еуразия ұлттық университеті. Л.Н. Гумилев (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) H = 12

ӘБИЕВ Руфат, техника ғылымдарының докторы (биохимия), профессор, Санкт-Петербург мемлекеттік технологиялық институты «Химиялық және биотехнологиялық аппаратураны оңтайландыру» кафедрасының меңгерушісі (Санкт-Петербург, Ресей) H = 14

ЛОКШИН Вячеслав Нотанович, медицина ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, «PERSONA» халықаралық клиникалық репродуктология орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) H = 8

СЕМЕНОВ Владимир Григорьевич, биология ғылымдарының докторы, профессор, Чуваш Республикасының еңбек сіңірген ғылым қайраткері, «Чуваш мемлекеттік аграрлық университеті» Федералдық мемлекеттік бюджеттік жоғары білім беру мекемесі Акушерлік және терапия кафедрасының меңгерушісі (Чебоксары, Ресей) H = 23

ФАРУК Асана Дар, Хамдар аль-Маджида Хамдард университетінің шығыс медицина факультеті, Шығыс медицинасы колледжінің профессоры (Карачи, Пәкістан) H = 21

ЩЕПЕТКИН Игорь Александрович, медицина ғылымдарының докторы, Монтана штаты университетінің профессоры (Монтана, АҚШ) H = 27

КАЛАНДРА Пьетро, Ph.D (физика), Наноқұрылымды материалдарды зерттеу институтының профессоры (Рим, Италия) H = 26

РОСС Самир, Ph.D, Миссисипи университетінің Фармация мектебі өсімдік өнімдерін ғылыми зерттеу орталығының профессоры (Оксфорд, АҚШ) H = 26

МАЛЬМ Анна, фармацевтика ғылымдарының докторы, профессор, Люблин медицина университетінің фармацевтика факультетінің деканы (Люблин, Польша) H = 22

ОЛИВЬЕРО Росси Сезаре, Ph.D (химия), Калабрия университетінің профессоры (Калабрия, Италия) H = 27

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының баяндамалары» ISSN 2518-1483 (Online), ISSN 2224 5227 (Drint)

ISSN 2224-5227 (Print)

Меншіктеуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» Республикалық қоғамдық бірлестігі (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитетінде 29.07.2020 ж. берілген № КZ93VPY00025418 мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: өсімдік шаруашылығы, экология және медицина саласындағы биотехнология және физика ғылымдары.

Мерзімділігі: жылына 4 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28; 219 бөл.; тел.: 272-13-19 http://reports-science.kz/index.php/en/archive

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Муратбаева көш., 75.

Главный редактор:

ЖУРИНОВ Мурат Журинович, доктор химических наук, профессор, академик НАН РК, президент Национальной академии наук Республики Казахстан, генеральный директор АО «Институт топлива, катализа и электрохимии им. Д. В. Сокольского» (Алматы, Казахстан) H = 4

Редакционная коллегия:

БЕНБЕРИН Валерий Васильевич (заместитель главного редактора), доктор медицинских наук, профессор, академик НАН РК, директор Медицинского центра Управления делами Президента Республики Казахстан (Алматы, Казахстан) H = 11

РАМАНКУЛОВ Ерлан Мирхайдарвич (заместитель главного редактора), профессор, член-корреспондент НАН РК, Ph.D в области биохимии и молекулярной генетики, Генеральный директор Национального центра биотехнологии (Нур-Султан, Казахстан) H = 23

АДЕКЕНОВ Сергазы Мынжасарович, доктор химических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного научно-производственного холдинга «Фитохимия» (Караганда, Казахстан) H = 11

САНГ-СУ Квак, доктор философии (Ph.D, биохимия, агрохимия), профессор, главный научный сотрудник, Научно-исследовательский центр инженерных систем растений, Корейский научно-исследовательский институт бионауки и биотехнологии (KRIBB), (Дэчон, Корея) H = 34

БЕРСИМБАЕВ Рахметкажи Искендирович, доктор биологических наук, профессор, академик НАН РК, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан) H = 12

АБИЕВ Руфат, доктор технических наук (биохимия), профессор, заведующий кафедрой «Оптимизация химической и биотехнологической аппаратуры», Санкт-Петербургский государственный технологический институт (Санкт-Петербург, Россия) H = 14

ЛОКШИН Вячеслав Нотанович, академик НАН РК, доктор медицинских наук, профессор, директор Международного клинического центра репродуктологии «PERSONA» (Алматы, Казахстан) H = 8

СЕМЕНОВ Владимир Григорьевич, доктор биологических наук, профессор, заслуженный деятель науки Чувашской Республики, заведующий кафедрой морфологии, акушерства и терапии, Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Чувашский государственный аграрный университет» (Чебоксары, Чувашская Республика, Россия) H = 23

ФАРУК Асана Дар, профессор Колледжа восточной медицины Хамдарда аль-Маджида, факультет восточной медицины Университета Хамдарда (Карачи, Пакистан) H = 21

ЩЕПЕТКИН Игорь Александрович, доктор медицинских наук, профессор Университета штата Монтана (США) H = 27

КАЛАНДРА Пьетро, доктор философии (Ph.D, физика), профессор Института по изучению наноструктурированных материалов (Рим, Италия) H = 26

РОСС Самир, доктор Ph.D, профессор Школы фармации Национального центра научных исследований растительных продуктов Университета Миссисипи (Оксфорд, США) H = 26

МАЛЬМ Анна, доктор фармацевтических наук, профессор, декан фармацевтического факультета Люблинского медицинского университета (Люблин, Польша) H = 22

ОЛИВЬЕРО Росси Чезаре, доктор философии (Ph.D, химия), профессор Университета Калабрии (Калабрия, Италия) H = 27

Доклады Национальной академии наук Республики Казахстан» ISSN 2518-1483 (Online),

ISSN 2224-5227 (Print)

Собственник: Республиканское общественное объединение «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы). Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан № КZ93VPY00025418, выданное 29.07.2020 г.

Тематическая направленность: биотехнология в области растениеводства, экологии, медицины и физические науки.

Периодичность: 4 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28; ком. 219; тел. 272-13-19 http://reports-science.kz/index.php/en/archive

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

Editor in chief:

ZHURINOV Murat Zhurinovich, Doctor of Chemistry, Professor, Academician of NAS RK, President of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of JSC "Institute of Fuel, Catalysis and Electrochemistry named after D.V. Sokolsky» (Almaty, Kazakhstan) H = 4

Editorial board:

BENBERIN Valery Vasilievich, Doctor of Medicine, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Medical Center of the Presidential Property Management Department of the Republic of Kazakhstan (Almaty, Kazakhstan) H = 11

RAMANKULOV Erlan Mirkhaidarovich, Professor, Corresponding Member of NAS RK, Ph.D in the field of biochemistry and molecular genetics, General Director of the National Center for Biotechnology (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 23

ADEKENOV Sergazy Mynzhasarovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, Director of the International Scientific and Production Holding «Phytochemistry» (Karaganda, Kazakhstan) H = 11

SANG-SOO Kwak, Ph.D in Biochemistry, Agrochemistry, Professor, Chief Researcher, Plant Engineering Systems Research Center, Korea Research Institute of Bioscience and Biotechnology (KRIBB) (Daecheon, Korea) H = 34

BERSIMBAEV Rakhmetkazhi Iskendirovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 12

ABIYEV Rufat, Doctor of Technical Sciences (Biochemistry), Professor, Head of the Department of Optimization of Chemical and Biotechnological Equipment, St. Petersburg State Technological Institute (St. Petersburg, Russia) H = 14

LOKSHIN Vyacheslav Notanovich, Professor, Academician of NAS RK, Director of the PERSONA International Clinical Center for Reproductology (Almaty, Kazakhstan) H = 8

SEMENOV Vladimir Grigorievich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Honored Scientist of the Chuvash Republic, Head of the Department of Morphology, Obstetrics and Therapy, Chuvash State Agrarian University (Cheboksary, Chuvash Republic, Russia) H = 23

PHARUK Asana Dar, professor at Hamdard al-Majid College of Oriental Medicine. Faculty of Oriental Medicine, Hamdard University (Karachi, Pakistan) H = 21

TSHEPETKIN Igor Aleksandrovich, Doctor of Medical Sciences, Professor at the University of Montana (Montana, USA) H = 27

CALANDRA Pietro, Ph.D in Physics, Professor at the Institute of Nanostructured Materials (Monterotondo Station Rome, Italy) H = 26

ROSS Samir, Ph.D, Professor, School of Pharmacy, National Center for Scientific Research of Herbal Products, University of Mississippi (Oxford, USA) H = 26

MALM Anna, Doctor of Pharmacy, Professor, Dean of the Faculty of Pharmacy, Lublin Medical University (Lublin, Poland) H = 22

OLIVIERRO ROSSI Cesare, Ph.D in Chemistry, Professor at the University of Calabria (Calabria, Italy) H = 27

Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. ISSN 2518-1483 (Online),

ISSN 2224-5227 (Print)

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan **No. KZ93VPY00025418**, issued 29.07.2020.

Thematic scope: biotechnology in the field of crop research, ecology and medicine and physical sciences.

Periodicity: 4 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

http://reports-science.kz/index.php/en/archive

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2022

https://doi.org/10.32014/2022.2518-1483.137

UDC 524.7-56

D.B. Kuvatova^{1,2*}, D.V. Yurin¹, M.A. Makukov¹, C.T. Omarov¹

¹Fesenkov Astrophysical Institute, Almaty, Kazakhstan; ²Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan. E-mail: kuvatova@aphi.kz

RESPONSE OF THE ISOTROPIC HERNQUIST SPHERE TO FLATTENING OF ITS SPATIAL STRUCTURE

Abstract. Elliptical galaxies are interesting objects to study, as the mechanisms of their formation, evolution and stability are still unclear. In addition to the methods of observational astronomy, computer simulation methods have been actively developed and used in recent decades, in particular, to study galaxies as isolated collisionless systems. In this case, an important task is to find the equilibrium distribution function to determine the initial conditions of the system. One of the known distribution functions used to construct elliptical galaxies and dark matter halos is the Hernquist distribution function. This article examines the stability of a system constructed according to this distribution function with respect to perturbations introduced into the structure of particle distribution; the method used for generating the initial conditions is described; the density profiles for spherical and non-spherical systems are considered; a macroparameter D that characterizes the deviation of the perturbed system from certain state is introduced. The result of this work is the conclusion that, on the whole, after the introduction of disturbances, the system stabilizes, and the degree of the system's tendency to acquire the initial shape depends on the nature of the introduced disturbances and their magnitude. Density wave is observed, passing over time from the center of the system to the periphery. We can conclude that the isotropic Hernquist distribution is irreversible with respect to the introduced perturbations of its structure.

Key words: elliptical galaxies, Hernquist distribution, stability, perturbations, N-body simulation.

Д.Б. Куватова^{1,2*}, Д.В. Юрин¹, М.А. Макуков¹, Ч.Т. Омаров¹

¹В.Г. Фесенков атындағы астрофизика институты, Алматы, Қазақстан; ²Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан. E-mail: kuvatova@aphi.kz

ХЕРНКВИСТ ИЗОТРОПТЫ СФЕРАСЫНЫҢ КЕҢІСТІКТІК ҚҰРЫЛЫМДЫ ЖАНШЫЛУҒА РЕАКЦИЯСЫ

Аннотация. Эллиптикалық галактикаларға зерттеу жүргізу өте қызық, өйткені олардың қалыптасу, эволюция және тұрақтылық механизмдері әлі күнге дейін түсініксіз. Бақылау астрономиясының әдістерінен басқа, компьютерлік модельдеу әдістері соңғы онжылдықтарда белсенді дамып, қолданылып келеді. Соның бірі галактикаларды оқшауланған соқтығыссыз жүйелер ретінде зерттеу. Бұл жағдайда жүйенің бастапқы жағдайларын анықтау үшін тепе-теңдік бөлу функциясын табу маңызды міндет болып саналады. Эллиптикалық галактикалар мен қараңғы материя галосын құру үшін қолданылатын белгілі тарату функцияларының бірі – Хернквистің таралу функциясы. Бұл мақалада осы бөлу функциясына сәйкес құрылған жүйенің бөлшектердің таралу құрылымына енгізілетін бұзылуларға қатысты тұрақтылығы зерттеледі; бастапқы жағдайларды құру әдісі сипатталады; сфералық және сфералық емес жүйелер үшін тығыздық профильдері қарастырылады; d макропараметрі енгізілген жүйенің белгілі бір күйден ауытқуы сипатталады. Жұмыстың нәтижесінде авторлар: «тұтастай алғанда, бұзылулар енгізілгеннен кейін жүйе тұрақтанады және олардың бастапқы форманы алуға деген ұмтылыс дәрежесі енгізілген бұзылулардың сипатына және олардың

магнитудасына байланысты» деген қорытындыға келеді. Уақыт өте жүйенің ортасынан периферияға өтетін тығыздық толқыны байқалады. Хернквистің изотропты таралуы оның құрылымының енгізілген бұзылыстарына қатысты қайтымсыз деп қорытынды жасауға болады.

Түйін сөздер: эллиптикалық галактикалар, Хернквистердің таралуы, тұрақтылық, ауытқулар, N-денені модельдеу.

Д.Б. Куватова^{1,2*}, Д.В. Юрин¹, М.А. Макуков¹, Ч.Т. Омаров¹

¹Астрофизический институт им. В.Г. Фесенкова, Алматы, Казахстан; ²Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан. E-mail: kuvatova@aphi.kz

ОТКЛИК ИЗОТРОПНОЙ СФЕРЫ ХЕРНКВИСТА НА СПЛЮЩИВАНИЕ ЕГО ПРОСТРАНСТВЕННОЙ СТРУКТУРЫ

Аннотация. Эллиптические галактики являются интересными объектами для изучения, так как механизмы их формирования, эволюции и устойчивости до сих пор остаются неясными. Помимо методов наблюдательной астрономии в последние десятилетия активно развиваются и используются методы компьютерного моделирования, в частности, для изучения галактик как изолированных бесстолкновительных систем. При этом важной задачей является нахождение равновесной функции распределения для определения начальных условий системы. Одной из известных функций распределения, используемых для построения эллиптических галактик и гало темной материи, является функция распределения Хернквиста. В данной статье исследуется устойчивость системы, построенной согласно данной функции распределения, по отношению к вводимым возмущениям в структуру распределения частиц; описывается метод генерации начальных условий; рассматриваются профили плотности для сферических и несферических систем; вводится макропараметр D, характеризующий отклонение возмущенной системы от определенного состояния. Результатом данной работы является вывод о том, что в целом после введения возмущений система стабилизируется, а степень стремления системы к приобретению начальной формы зависит от характера вводимых возмущений и их магнитуды. Наблюдается волна плотности, проходящая с течением времени от центра системы к периферии. Можно заключить, что изотропное распределение Хернквиста необратимо по отношению к вводимым возмущениям его структуры.

Ключевые слова: эллиптические галактики, распределение Хернквиста, устойчивость, возмущения, моделирование N-тел.

Introduction. Elliptical galaxies are a common type of observed galaxies in the Universe. They are found mainly in clusters of galaxies, and their masses and luminosities vary greatly: from dwarf galaxies with a mass of $10^5 M_0$ to massive galaxies, which include about $10^{13} M_0$ and have a supermassive black hole in the center. Elliptical galaxies have a spherical or ellipsoidal shape, the preservation of which, as a rule, is not played by rotational motion, as in spiral galaxies, but by the velocity dispersion of stars.

Observations of elliptical galaxies using large ground-based and space telescopes (GMOS, VLT, Hubble, Chandra, Spitzer etc.) make it possible to obtain detailed kinematic characteristics with a spatial resolution of their central parts up to 1 pc (parsec is about 3.3 light years) for the velocities and velocity dispersion of stars [1]. At the same time, the existing problems associated with their observation indicate that the mechanisms of their formation and evolution still require more careful study [2].

Elliptical galaxies are considered as collisionless systems, which means that the interaction of stars with each other, i.e., their exchange of energy and angular momentum, can be neglected, with the exception of the central regions, where the stellar density is much higher. Such a high value implies the possibility of the existence of anisotropy of velocities, which is the main mechanism leading to the non-sphericity of galaxies of this type. These galaxies, with their characteristic flattening, can have a shape close to an oblate, elongated, or triaxial ellipsoid, not exceeding certain critical values of oblateness. The shape and dynamic stability of elliptical galaxies is an urgent problem in astrophysics.

In 1975 Bertola and Capaccioli [3] determined the rotation curve of the galaxy NGC 4697 from observations, it was found that the oblateness of this galaxy cannot be explained by its rotation within the framework of the classical theory of liquid equilibrium figures. The theory of collisionless ellipsoidal equilibrium figures was

well developed in the last century to study their shape and stability [4, 5]. However, the differential equations of motion in the general case are complex in this theory and are not analytically integrable. In addition, the difficulty of an analytical study of stability lies in the fact that the distribution function of stars must be known [6], and for elliptical galaxies it is extremely difficult to construct it in the general case. Therefore, to overcome these difficulties and develop the theory of the evolution of elliptical galaxies, today the main approach in this area is to turn to numerical methods and computer modeling.

Recently, observational data on elliptical galaxies and numerical simulations have made it possible to build more and more accurate dynamic models of elliptical galaxies. It is analytically impossible to construct equilibrium distribution functions for elliptical galaxies, except for special cases. One of such special cases will be considered in this work.

This article is devoted to the study of the dynamic stability of elliptical galaxy models to external perturbations affecting the internal structure of the system.

Materials and methods. 1. Generation of initial conditions according to the Hernquist distribution function. To construct the equilibrium distribution, we used the analytical model for spherical galaxies obtained by Lars Hernquist [7]. The density distribution of the Hernquist sphere is given by

$$\rho(\mathbf{r}) = \frac{M_t}{2\pi} \frac{a}{\mathbf{r}} \frac{1}{(\mathbf{r}+\mathbf{a})^3},$$
(1)

where is the total mass of galaxy, is a scale length.

To generate coordinates corresponding to distribution (1), it is necessary to "sample" this function. The most commonly used methods are "inverse transform sampling" and "rejection sampling". The latter, due to the fact that the highest concentration of particles of a given distribution is located in the center, is not suitable for efficient generation of coordinates. Therefore, the "inverse transform sampling" method was used, based on the use of an inverse cumulative distribution function. The cumulative distribution function for expression (1) is the mass distribution function depending on the distance to the center:

$$M(r) = M_t \frac{r^2}{(r+a)^2}.$$
 (2)

Its inverse function is

$$r_{1,2} = \frac{a(M(r) \pm \sqrt{M_t M(r)})}{M_t - M(r)}.$$
(3)

Next, projections of position vectors on the coordinate axes are generated using the formulas for converting spherical coordinates to Cartesian ones.

To generate velocities, we used the full distribution function given by [7]

$$f(E) = \frac{M_t}{8\sqrt{2}(\pi a v_g)^3} \frac{1}{(1 - q^2)^{5/2}} \times \left(3 \arcsin(q) + q\sqrt{1 - q^2}(1 - 2q^2)(8q^4 - 8q^2 - 3)\right), (4)$$
where

where

$$q = \sqrt{-\frac{a}{GM_t}E}; \quad v_g = \sqrt{\left(\frac{GM_t}{a}\right)}.$$

Here is the gravitational constant, is a specific energy.

We used the "rejection sampling" method using the maximum value of the function (4) as the envelope function. In order for the system to be gravitationally bound, we selected velocities whose values are less than the escape velocity for each particle.

2. Introducing perturbations into the Hernquist distribution function. We introduced perturbations into the structure of the density distribution of the Hernquist model corresponding to the tidal effect from another galaxy or galactic cluster. The algorithm of this perturbation is as follows. First, a direction is chosen in the form of a unit vector n along which the perturbation will act. This direction is characterized by one parameter - the polar angle, i.e. the angle between the axis of symmetry of the galaxy and the gradient of the potential. Since we are considering only axially symmetric systems, the azimuthal angle does not matter. Then the

parameter h is introduced, which characterizes the force of the tidal influence (modulus of the potential gradient). This parameter will determine the degree of deformation. As a result, the perturbation is introduced by the shift of all particles of the galaxy along the positive direction n, if the angle between the radius vector of the particle and the vector n is obtuse, and in the opposite direction, if this angle is acute (particles whose radius vector is perpendicular to n do not shift). Formally, this is expressed as

$$\vec{r}' = \vec{r} + \frac{h\vec{n}(\vec{n}\vec{r})}{r},\tag{5}$$

where and are the positions of a particle in a disturbed and equilibrium systems respectively, is a modulus of the vector. Thus, the algorithm for generating the initial conditions is reduced to a certain degree of flattening of the Hernquist sphere along the Z-axis. Therefore, this flattening is done by multiplying the z-coordinates of particles by the flattening coefficient β .

3. Density profile and velocity dispersion analysis method. After generating the initial conditions, we prepared an initial snapshot for the integrator Gadget2 [8], which is a binary file with a specific structure. Next, we ran the integrator up to 6 Gyr. Gadget2 is freely available N-body simulation code using parallel computing technologies. The code is based on the calculation of gravitational forces using a hierarchical tree algorithm for self-gravitating collisionless N-body systems.

3.1. Spherical model. If the system preserves spherical symmetry, then it is sufficient to investigate only the radial dependence. In this case, to construct radial dependences for density or velocity dispersion, it is necessary to take, as the reference point not the center of mass of the system, but the point of maximum density; the difference between them is that all stars, including very distant and solitary ones, influence the position of the center of mass.

For this, the "shrinking sphere" method is used [9]. It is based on finding the center of mass in spheres that shrink logarithmically at each iteration step. The iteration continues until the limit mass in such a sphere is reached. The coordinates for the true center of mass for the whole system are calculated from the remaining number of particles in the last sphere. The use of a logarithmic scale is associated with a large concentration of particles in the central regions of the distribution.

In the case of spherical symmetry, the system parameters are measured in concentric layers (density and velocity dispersion). For example, the density of particles at a given radius is the number of particles in a layer at that radius divided by the volume of the layer. Since the concentration of particles decreases with distance from the center, it is impractical to use layers of the same thickness. For uniform statistics, the thickness of the layers also increases logarithmically from the center.

It should be noted that for the unperturbed Hernquist sphere, the density and velocity dispersion profiles for the generated particles should correspond to the profiles obtained through analytical expressions (1) and

$$\overline{v_r^2} = \frac{GM_t}{12a} \left\{ \frac{12r(r+a)^3}{a^4} \ln\left(\frac{r+a}{r}\right) - \frac{r}{r+a} \left[25 + 52\frac{r}{a} + 42\left(\frac{r}{a}\right)^2 + 12\left(\frac{r}{a}\right)^3 \right] \right\}.$$
 (6)

In addition, they should not change over time (within the limits of the "digital noise"), which is the verification of the correctness of the generation of the initial conditions, the operation of the integrator code and numerical analysis tools.

3.2. Non-spherical model. In the case of introducing a perturbation in the form of flattening along any axis, spherical symmetry is violated, which means that we can no longer use the method for calculating system parameters based on spherical concentric layers, as described in Section 3.1. Then the parameters should be measured independently along the Z-axis and perpendicular to it. For this, for example, points with a logarithmic step are selected along the Z axis, an imaginary sphere with a radius equal to half the distance to the previous point is taken around them, the number of stars falling into this sphere is counted and divided by its volume (in the case of calculating the local density). At the same time, since the symmetry about the XY plane is preserved, the same procedure can be done in two directions (positive and negative Z), and then the values averaged along these two directions - this will give better statistics.

Another method for assessing the macro state of the system is the introduction of a parameter (deviation parameter D) characterizing the deviation of the state of the system from a given initial perturbed or unperturbed state. This parameter is a cumulative number obtained by summing the absolute difference between the initial and subsequent distributions in the space sampled using the tree algorithm. The first step is to divide the three-

dimensional space into a certain number of subvolumes and check what mass is contained in them. If this mass exceeds a certain limiting predetermined mass, then each subvolume, in turn, is divided in a similar way before the onset of the specified condition, and so on. At the end of sampling, this "grid" is saved and then remains unchanged. The discretization of the volume is visually presented in Figure 1 for different degrees of flattening of the system. The mass limit used corresponds to 2000 particles in the remaining subvolumes.

Figure 1. Discretization of volume according to the condition that mass in each cell must be less than the one specified. Flattening coefficient β is equal to 0.9, 0.5 and 0.2 (from left to right)

After this procedure, the absolute difference of particles is calculated for the subsequent stage of evolution in each cell of the "grid". These values are summed up and normalized to the total mass of the system:

$$D = \frac{1}{M_t} \sum_{i}^{N} |m_i^0 - m_i^s|,$$
(7)

where is the total mass of the system, N is the number of the final subvolumes, and are masses in the i-subvolume at the initial and compared times, respectively.

Thus, we can get one number D characterizing the deviation of the system from the original at different moments of evolution. It should be noted, that this parameter D strongly depends on chosen mass limit, i.e., on the size of the final subvolumes. If the mass limit is too small, then even a stable unperturbed system generated by the Hernquist distribution will show strong deviations from its initial state during evolution.

Results and discussion. To study the stability of the Hernquist distribution, we introduce perturbations into the structure of the density distribution with different flattening coefficients β (from 0.1 to 0.9).

As we can see from the Figure 2, the system comes to an equilibrium state after some changes in the structure. In fact, it returns from the elliptical shape to an almost spherical one, then again takes on some ellipticity and does not change anymore. Thus, the system comes to an equilibrium state after a certain oscillatory phase. The color map characterizes the density of particles in bins.

Figure 2. Evolution of the Hernquist flattened sphere (flattening coefficient β is equal to 0.9, 0.5 and 0.2 from top to bottom, respectively)

Figure 3 shows constructed density profiles by different axes at start and end times for different flattening coefficient β . The bottom plots under every figure show the relative difference compared to the analytical solution. It can be seen from them that, up to a certain point, the density profiles tend to approach the analytical distribution. In addition, especially on graphs with a strong flattening coefficient β , a density wave is visible running from the center to the periphery of the system.

Figure 3. Density profiles of the flattened Hernquist sphere along three axes for the initial (top) and final (bottom) moments of evolution with different flattening coefficient β

We estimated the deviation of the system from its initial condition and from unperturbed Hernquist distribution using the deviation parameter D described above in section Methods.

The resulting parameters D for different flattening coefficient β is shown in Figures 4 and 5. Figure 4 presents evolution of the deviation parameter D calculated relative to the initial state of each system and corresponding flattening dependence of the parameter at the time of 6 Gyr – the moment the system almost reaches equilibrium. To establish an equilibrium state, systems with different flattening need different times: the most flattened one comes to this state the longest. Second plot on Figure 4 suggests some elasticity of the system depending on its initial flattening.

Figure 4. Evolution of parameters D of the system deviation in relation to its initial state (left) and dependence of the parameter on the flattening of the system (right)

Figure 5 shows similar data but with the deviation parameter D calculated relative to the unperturbed Hernquist distribution. We can see that even a small perturbation introduced into the system does not allow it to return to its initial state. It follows from this that the Hernquist distribution is irreversible with respect to such perturbations.

Figure 5. Evolution of parameters D of the system deviation in relation to the unperturbed Hernquist distribution (left) and dependence of the parameter on the flattening of the system (right)

As we can see, the isotropic Hernquist distribution is not stable with respect to flattening perturbations whichever their magnitude is. With that we note that certain degree of stiffness in the sense that the perturbation magnitude and the resulting deformation are related in a non-linear fasion.

Conclusion. We have considered variations of the Hernquist distribution with introduced perturbances and analyzed their stability. We saw that depending on the degree of perturbations, the system passes through an oscillatory phase. After this, the system comes to some stable state, but does not return to its original state, not to mention the isotropic Hernquist distribution. From this we can conclude that the Hernquist distribution is irreversible with respect to perturbations of its structure. It should be noted that the parameter used to assess the macro state of the system does not fix the oscillating phase of the system.

For further more detailed analysis, it is necessary to consider the orbits of individual stars at different distances from the center of the system in order to determine the degree of their change in connection with

the introduced perturbations; to carry out their nonlinear analysis in order to understand the processes of parametric resonance and destruction of periodic orbits, as well as their stochasticity. In addition, to construct equilibrium elliptic systems, it is planned to use the GalIC code [10], which uses the current distribution of velocities to set the velocity structure at each subsequent iteration, and, in particular, deformed Hernquist sphere, generated with its help, will be almost perfectly equilibrium.

Acknowledgements. This research has been funded by the Science Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan (Grant No. AP09259383) and by the Aerospace Committee of the Ministry of Digital Development, Innovations and Aerospace Industry of the Republic of Kazakhstan (Program No. BR11265408).

Information about authors:

Kuvatova D.B. – MSc-student in Physics and Astronomy, Kazakh National University, Almaty; Engineer, Fesenkov Astrophysical Institute, Almaty; https://orcid.org/0000-0002-5937-4985;

Yurin D.V. – PhD in Astronomy and Astrophysics, Heidelberg University, Heidelberg; Head of theoretical astrophysics department, Fesenkov Astrophysical Institute, Almaty; https://orcid.org/0000-0002-5604-9757;

Makukov M.A. – Master's degree from the Department of Physics, Lomonosov Moscow State University, Moscow; Acting head of the Laboratory of Cosmology, Stellar Dynamics and Computational Astrophysics, Fesenkov Astrophysical Institute, Almaty; http://orcid.org/0000-0003-3643-9368;

Omarov C.T. – PhD in Physics and Mathematics; Director, Fesenkov Astrophysical Institute, Almaty; https://orcid.org/0000-0002-1672-894X.

REFERENCES

[1] Ene I., Ma C.P., McConnell N.J., Walsh J.L., Kempski P., Greene J.E., & Blakeslee J.P. (2019). The MASSIVE Survey XIII. Spatially Resolved Stellar Kinematics in the Central 1 kpc of 20 Massive Elliptical Galaxies with the GMOS-North Integral Field Spectrograph. The Astrophysical Journal, 878(1), 57. DOI: 10.3847/1538-4357/ab1f04.

[2] Scott N., Eftekhari F.S., Peletier R.F., Bryant J.J., Bland-Hawthorn J., Capaccioli M. & Venhola A. (2020). The SAMI–Fornax Dwarfs Survey I: sample, observations, and the specific stellar angular momentum of dwarf elliptical galaxies. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, 497(2), 1571-1582. DOI: 10.1093/mnras/staa2042.

[3] Bertola F. & Capaccioli M. (1975). Dynamics of early type galaxies. I-The rotation curve of the elliptical galaxy NGC 4697. The Astrophysical Journal, 200, 439-445. DOI: 10.1086/153808.

[4] Freeman K.C. (1966). Structure and evolution of barred spiral galaxies, I. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, 133(1), 47-62. DOI: 10.1093/mnras/133.1.47.

[5] Freeman K.C. & Mestel L. (1966). Structure and evolution of barred spiral galaxies, III. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, 134(1), 15-23. DOI: 10.1093/mnras/134.1.15.

[6] Binney J. & Tremaine S. (2011). Galactic dynamics. Princeton university press. ISBN: 9780691130279.

[7] Hernquist L. (1990). An analytical model for spherical galaxies and bulges. The Astrophysical Journal, 356, 359-364. DOI: 10.1086/168845.

[8] Springel V. (2005). The cosmological simulation code GADGET-2. Monthly notices of the royal astronomical society, 364(4), 1105-1134. DOI: 10.1111/j.1365-2966.2005.09655.x.

[9] Power C., Navarro J.F., Jenkins A., Frenk C.S., White S.D., Springel V. & Quinn T. (2003). The inner structure of ΛCDM haloes-I. A numerical convergence study. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, 338(1), 14-34. DOI: 10.1046/j.1365-8711.2003.05925.x.

[10] Yurin D. & Springel V. (2014). An iterative method for the construction of N-body galaxy models in collisionless equilibrium. Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, 444(1), 62-79. DOI: 10.1093/mnras/stu1421.

МАЗМҰНЫ

БИОТЕХНОЛОГИЯ

Э.К. Асембаева, Э.К. Адильбекова, А.Б. Токтамысова, З.Ж. Сейдахметова, А.Б. Бейсембаева ПРЕБИОТИКАЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІ БАР СҮТҚЫШҚЫЛДЫ ӨНІМНІҢ ҚАУІПСІЗДІК КӨРСЕТКІШТЕРІ	5
С.Б. Бакиров, Қ. Ғалымбек, А.К. Маденова, К. Akan, Н.С. Сафарова ҚАТТЫ ҚАРА КҮЙЕ <i>(Tilletiacaries (DC.) Tul.)</i> ПАТОГЕНІНЕ БИДАЙ ҮЛГІЛЕРІНІҢ ТӨЗІМДІЛІГІН СЫНАУ	.12
Г.Н. Калыкова, И.К. Купсуралиева, А.О. Сагитов ҚЫРҒЫЗСТАНДАҒЫ СЕМЕНОВ САМЫРСЫНЫНЫҢ ЗИЯНКЕСТЕРІ МЕН АУРУЛАРЫ	.21
В.В. Малородов, А.К. Османян, Р.З. Абдулхаликов, М.Т. Каргаева ТАУЫҚҚОРАЛАРДАҒЫ МИКРОКЛИМАТ БІРКЕЛКІЛІГІНІҢ БРОЙЛЕРДІ ӨСІРУГЕ ТИІМДІ ӘСЕРІ	.27
С.С. Манукян ЕКІ ЖАҚТЫ ТЫҒЫЗДАУ АРҚЫЛЫ АЛЫНҒАН "ЛОРИ" ІРІМШІГІНІҢ АНИЗОТРОПИЯСЫ	.34
Д.Ә.Смағұлова, Н.Д.Курмангалиева, Ә.С.Сұлтанова ҚАЗАҚСТАННЫҢ ОҢТҮСТІК-ШЫҒЫСЫНЫҢ ШАРУАШЫЛЫҚ-БАҒАЛЫ БЕЛГІЛЕРІ БОЙЫНША АҚБАС ҚЫРЫҚҚАБАТТЫҢ СҰРЫПТАРЫН БАҒАЛАУ	.43
Ю.А.Юлдашбаев, А.М. Абдулмуслимов, А.А. Хожоков,Д.А. Баймұқанов ДАҒЫСТАН ТАУЛЫ ҚОЙ ТҰҚЫМЫНЫҢ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БУДАНДАРЫНЫҢ ЕТТЕРІНІҢ БИОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ХИМИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІТЕРІ	.48
ФИЗИКА	
Р.Н. Асылбаев, Г.М. Баубекова, Э.Ш. Анаева ЖОҒАРЫ ЭНЕРГИЯЛЫҚ ИОНДАРМЕН СӘУЛЕЛЕНГЕН СаҒ ₂ ЖӘНЕ МgO МОНОКРИСТАЛДАРЫНЫҢ ТЕРМОБЕЛСЕНДІРІЛГЕН ЛЮМИНЕСЦЕНЦИЯСЫ	.54
З.И.Джамалова, Б.М.Калдыбаева, С.А.Болдырев, Д.М.Кенжебеков Р-GRAPHПРОГРАММАСЫНҚОЛДАНУҮШІНМОДЕЛДЕРҚҰРУЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПРОЦЕССТЕРДІ ОҢТАЙЛАНДЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ	.64
В.Ю. Ким РЕНТГЕН ПУЛЬСАРЛАРЫН МАССИВТІ ҚОС РЕНТГЕН ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ЖҰРНАҒЫ РЕТІНДЕ ОҚШАУЛАУ	.72
М.С. Есенаманова, А. Ануарбекова, Д. Рыскалиева, Ж.С. Есенаманова, А.Е. Тлепбергенова Атырау облысындағы «теңізшевройл» жшс нысандарынан атмосфераға шығатын ластаушы заттардың шығарындыларын талдау	.84
Д.Б. Куватова, Д.В. Юрин, М.А. Макуков, Ч.Т. Омаров ХЕРНКВИСТ ИЗОТРОПТЫ СФЕРАСЫНЫҢ КЕҢІСТІКТІК ҚҰРЫЛЫМДЫ ЖАНШЫЛУҒА РЕАКЦИЯСЫ	.94
Ж.С. Мұстафаев, Рыскулбекова Л.М. іле өзенінің сужинау алабының климаттық өлшемдерінің кеңістіктік-уақыттық өзгеруі1	102

Г.Е. Сағындыкова, С.Ж. Қазбекова, Э. Елстс,Г.А. Абденова, Ж.К. Ермекова TL ⁺ ИОНДАРЫМЕН АКТИВТЕНДІРІЛГЕН LIKSO, КРИСТАЛЫНЫҢ	
ФОТОЛЮМИНЕСЦЕНЦИЯСЫ	110
М.К. Скаков, Ас.М. Жилкашинова, Ал.М. Жилкашинова, И.А Очередько.	
СО-СR-АІ-Ү КОМПОЗИТТІК ЖАБЫНДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ ЕТУ МЕРЗІМІН БОЛЖАУДЫҢ	
ЕСЕПТІК-ЭКСПЕРИМЕНТТІК ӘДІСІ	117
Г.Т. Омарова, Ж.Т. Омарова	
КОМЕТАЛАР ДИНАМИКАСЫНЫҢ КЕРІ ЕСЕБІ	124
Л.И. Шестакова, А.В. Серебрянский, А.И. Кенжебекова	
СУЫҚ АҚ ЕРГЕЖЕЙЛІ ЖҰЛДЫЗДАРДЫҢ СУБЛИМАЦИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ ТОЗАҢДЫ	
БӨЛШЕКТЕРІНІҢ ДИНАМИКАСЫ	130
С.А. Шомшекова, И.М. Измайлова, С.Г. Мошкина, А. Ж. Умирбаева	
В.Г. ФЕСЕНКОВ АТЫНДАҒЫ АСТРОФИЗИКА ИНСТИТУТЫНЫҢ КОМЕТАЛАРДЫҢ	
ФОТОМЕТРЛІК АСТРОНЕГАТИВТЕРІН ЦИФРЛАУЫ	137

СОДЕРЖАНИЕ

БИОТЕХНОЛОГИЯ

Э.К. Асембаева, Э.К. Адильбекова, А.Б. Токтамысова, З.Ж. Сейдахметова, А.Б. Бейсембаева ПОКАЗАТЕЛЕЙ БЕЗОПАСНОСТИ КИСЛОМОЛОЧНЫХ ПРОДУКТОВ С ПРЕБИОТИЧЕСКИМИ СВОЙСТВАМИ
С.Б. Бакиров, К. Галымбек, А.К. Маденова, К. Akan, Н.С. Сафарова ИСПЫТАНИЯ ОБРАЗЦОВ ПШЕНИЦЫ НА УСТОЙЧИВОСТЬ ПАТОГЕННОСТИ ТВЁРДОЙ ГОЛОВНИ <i>(TILLETIACARIES (DC.) TUL.)</i>
Г.Н. Калыкова, И.К. Купсуралиева, А.О. Сагитов ВРЕДИТЕЛИ И БОЛЕЗНИ ПИХТЫ СЕМЕНОВА В КЫРГЫЗСТАНЕ
В.В. Малородов, А.К. Османян, Р.З.Абдулхаликов, М.Т. Каргаева ВЛИЯНИЕ ПОВЫШЕНИЯ РАВНОМЕРНОСТИ МИКРОКЛИМАТАВ ПТИЧНИКАХ НА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ ВЫРАЩИВАНИЯ БРОЙЛЕРОВ27
С.С. Манукян НИЗОТРОПИЯ СРЕДНЕГО СЛОЯ СЫРА "ЛОРИ", ВЫРАБОТАННОГО ДВУХСТОРОННИМ ПРЕССОВАНИЕМ
Д.А. Смагулова, Н.Д. Курмангалиева, А.С. Султанова ОЦЕНКА СОРТООБРАЗЦОВ БЕЛОКОЧАННОЙ КАПУСТЫ ПО ХОЗЯЙСТВЕННО-ЦЕННЫМ ПРИЗНАКАМ В УСЛОВИЯХ ЮГО-ВОСТОКА КАЗАХСТАНА43
Ю.А. Юлдашбаев, А.М. Абдулмуслимов, А.А. Хожоков,Д.А. Баймуканов БИОЛОГИЧЕСКИЕ И ХИМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ МЯСА БАРАНЧИКОВ ДАГЕСТАНСКОЙ ГОРНОЙ ПОРОДЫ И ИХ ПОМЕСЕЙ48
ФИЗИКА
Р.Н. Асылбаев, Г.М. Баубекова, Э.Ш. Анаева ТЕРМОСТИМУЛИРОВАННАЯ ЛЮМИНЕСЦЕНЦИЯ КРИСТАЛЛОВ MgO И CaF ₂ , ОБЛУЧЕННЫХ ВЫСОКОЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ ИОНАМИ54
З.И. Джамалова , Б.М. Калдыбаева, С.А.Болдырев, Д.М. Кенжебеков МЕТОДОЛОГИЯ ПОСТРОЕНИЯ МОДЕЛЕЙ И ОПТИМИЗАЦИИТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ Р-GRAPH64
В.Ю. Ким ИЗОЛИРОВАННЫЕ РЕНТГЕНОВСКИЕ ПУЛЬСАРЫ КАК ВОЗМОЖНЫЕ ПОТОМКИ МАССИВНЫХ РЕНТГЕНОВСКИХ ДВОЙНЫХ СИСТЕМ72
М.С. Есенаманова, А. Ануарбекова, Д. Рыскалиева, Ж.С. Есенаманова, А.Е. Тлепбергенова АНАЛИЗ ВЫБРОСОВ ЗАГРЯЗНЯЮЩИХ ВЕЩЕСТВ В АТМОСФЕРУ ДЛЯ ОБЪЕКТОВ ТОО «ТЕНГИЗШЕВРОЙЛ» В АТЫРАУСКОЙ ОБЛАСТИ
Д.Б. Куватова, Д.В. Юрин, М.А. Макуков, Ч.Т. Омаров

<u></u>	
ОТКЛИК ИЗОТРОПНОЙ СФЕРЫ ХЕРНКВИСТА НА СПЛЮЩИВАНИЕ ЕГО	
ПРОСТРАНСТВЕННОЙ СТРУКТУРЫ	94

Ж.С. Мустафаев, Рыскулбекова Л.М. ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОЕ ИЗМЕНЕНИЕ КЛИМАТИЧЕСКИХ ПАРАМЕТРОВ ВОДОСБОРА БАССЕЙНА РЕКИ ИЛЕ	102
Г.Е. Сагындыкова, С.Ж. Казбекова, Э. Елстс, Г.А. Абденова, Ж.К. Ермекова ФОТОЛЮМИНЕСШЕНЦИЯ LIKSO АКТИВИРОВАННЫХ ИОНАМИ TL ⁺	110
М.К. Скаков , Ас.М. Жилкашинова, Ал.М. Жилкашинова, И.А. Очередько РАСЧЕТНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ МЕТОД ПРОГНОЗИРОВАНИЯ РЕСУРСА	117
КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИИСО-СК-АГ-Ү Г.Т. Омарова, Ж.Т. Омарова К обратной за леце линамики комет	117
Л.И. Шестакова, А.В. Серебрянский, А.И. Кенжебекова	124
ДИНАМИКА ПЫЛЕВЫХ ЧАСТИЦ В ЗОНЕ СУБЛИМАЦИИ ХОЛОДНЫХ БЕЛЫХ КАРЛИКОВ	130
С.А. Шомшекова, И.М. Измайлова, С.Г. Мошкина, А. Ж. Умирбаева ОЦИФРОВКА КОМЕТ ФОТОМЕТРИЧЕСКИХ АСТРОНЕГАТИВОВ	127
АСТРОФИЗИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА ИМЕНИ В.Г. ФЕСЕНКОВА	137

CONTENTS

BIOTECHNOLOGY

E.K. Assembayeva, E.K. Adilbekova, A.B. Toktamyssova, Z.Zh. Seidakhmetova, A.B. Beisembayeva SAFETY INDICATORS OF SOUR MILK PRODUCTS WITH PREBIOTIC PROPERTIES
S.B. Bakirov, K. Galymbek, A.K. Madenova, K. Akan, N.S. Safarova RESISTANCE TESTING OF WHEAT SAMPLES TO COMMON BUNT(<i>Tilletia caries (dc.) Tul.)</i> PATHOGENS
G.N. Kalykova, I.K. Kupsuralieva, A.O. Sagitov PESTS AND DISEASES OF SEMYONOV FIRS IN KYRGYZSTAN
V.V. Malorodov, A.K. Osmanyan, R.Z. Abdulkhalikov, M. T. Kargaeyeva THE EFFECT OF INCREASING THE UNIFORMITY OF THE MICROCLIMATE IN POULTRY HOUSES ON THE EFFECTIVENESS OF BROILER GROWING
S.S. Manukyan ANISOTROPY OF CHEESE "LORI" PRODUCED BY DOUBLE-SIDED PRESSING
Smagulova D.A., Kurmangalieva N.D., Sultanova A.S. EVALUATIONOFVARIETIESOF WHITECABBAGEACCORDINGTO ECONOMICALLYVALUABLE CHARACTERISTICSIN THE CONDITIONS OF THESOUTH-EAST OF KAZAKHSTAN43
Yu.A. Yuldashbayev, A.M. Abdulmuslimov, A.A. Khozhokov,D.A. Baimukanov BIOLOGICAL AND CHEMICAL PARAMETERS OF MEAT OF SHEEP OF THE DAGESTAN MOUNTAIN BREED AND THEIR HYBRIDS
PHYSICS
R. Assylbayev, G. Baubekova, E. Anaeva THERMOSTIMULATED LUMINESCENCE OF CaF ₂ AND MgO SINGLE CRYSTALS IRRADIATED WITH HIGH-ENERGY IONS
Z.I.Jamalova,B.M. Kaldybayeva, S.A.Boldyryev, D.M.Kenzhebekov METHODOLOGY FOR BUILDING MODELS AND OPTIMIZING TECHNOLOGICAL PROCESSES USING P-GRAPH SOFTWARE
V.Y. Kim ISOLATED X-RAY PULSARS AS POSSIBLE DESCENDANTS OF HIGH-MASS X-RAY BINARY SYSTEMS
M.Yessenamanova, A.Anuarbekova, D.Ryskalieva, Zh.Yessenamanov, A.E.Tlepbergenova ANALYSIS OF EMISSIONS OF POLLUTANTS INTO THE ATMOSPHERE FOR THE FACILITIES OF TENGIZCHEVROIL LLP IN ATYRAU REGION
D.B. Kuvatova, D.V. Yurin, M.A. Makukov, C.T. Omarov RESPONSE OF THE ISOTROPIC HERNQUIST SPHERE TO FLATTENING OF ITS SPATIAL STRUCTURE
Zh.S. Mustafayev, Ryskulbekova L.M. SPATIAL-TIME CHANGE IN THE CLIMATIC PARAMETERS OF THE DRAINAGE OF THE RIVER BASIN ILI
G.E. Sagyndykova, S.Zh. Kazbekova, E. Elsts, G.A. Abdenova, Zh.K.Yermekova PHOTOLUMINESCENCE OF LiKSO ₄ ACTIVATED BY TL ⁺ IONS

M. Skakov, As. Zhilkashinova, I.Ocheredko, Al. Zhilkashinova	
COMPUTATIONAL – EXPERIMENTAL METHOD OF FORECASTING THE LIFETIME	
OF CO-CR-AI-Y COMPOSITE COATINGS	7
G.T. Omarova, Zh.T. Omarova	
TO THE INVERSE PROBLEM OF COMET DYNAMICS	24
L.I. Shestakova, A.V. Serebryanskiy, A.I. Kenzhebekova	
DYNAMICS OF DUST GRAIN IN THE SUBLIMATION ZONE OF COLD WHITE DWARFS	60
S.A. Shomshekova, I.M. Izmailova, S.G. Moshkina, A. Zh. Umirbaveva	
COMETS PHOTOMETRIC ASTRONEGATIVE DIGITALIZATION AT FESENKOV	
ASTROPHYSICAL INSTITUTE 13	37

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see http://www.elsevier.com/publishingethics and http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see http://www.elsevier.com/postingpolicy), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics. org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check http://www.elsevier.com/editors/plagdetect.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will onh accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www:nauka-nanrk.kz

ISSN 2518-1483 (Online), ISSN 2224-5227 (Print)

http://reports-science.kz/index.php/en/archive

Редакторы: М.С. Ахметова, А. Ботанқызы, Д.С. Аленов, Р.Ж. Мрзабаева Верстка на компьютере Г.Д. Жадырановой

> Подписано в печать 10.03.2022. Формат 60х881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф. 9,0 п.л. Тираж 300. Заказ 1.

Национальная академия наук РК 050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19